

EMEKLİLİKTE 5698 SAYILI KANUNLA YAPILAN SON DÜZENLEMELER

Ali TEZEL*

1-GİRİŞ

SSK emekli aylıklarının hesaplanmasında 1978 yılından 1999 yılına kadar katsayı esasına dayalı gösterge sistemi esas alınmaktaydı. Bu şekilde yapılan hesaplamalarda emeklinin hangi tarihte emekli olursa olsun emeklilik maaşı değişmiyordu. Yani, aynı gösterge ve katsayıdaki eski ve yeni emeklilerin maaşı aynıydı.

Ancak, bu sistem 1999 yılında çıkartılan 4447 sayılı Kanunla değiştirildi. 31.12.1999 tarihine kadar geçerli olan sistem ile geriye doğru son 5 veya 10 yılın kazançları bağlanacak emekli aylığında dikkate alınırken, 01.01.2000'den sonra bu uygulamadan vazgeçilerek tüm yılların kazançlarının ortalamasının dikkate alınması uygun görülmüştür.

Sosyal Sigortalar Kanununa göre; hesaplanan yaşlılık aylığı, aylık bağlanması için yazılı başvurunun yapıldığı yılın Ocak ayı ile aylığın başladığı takvim yılının başlangıç tarihi arasında geçen her ay için Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan en son temel yıllık kentsel yerler tüketici fiyatları indeksindeki artış oranları kadar artırılmaktadır. Ancak, aylıklar artırılırken gayrisafi yurt içi hasıla sabit fiyatlarla gelişme hızı dikkate alınmamaktadır.

2000 yılından itibaren emekli olan SSK'lıların kaybının esas nedeni ilk defa aylık bağlanırken emekli olduğu yıla kadarki "gelişme hızı" uygulanıyor. Emekli aylığı bağlandıktan sonra ise, "gelişme hızı" emekli aylığına yansıtılmıyor. İşte, SSK emeklisinin kaybı da buradan doğuyordu.

Kanuna göre, işinden ayrılıp birkaç gün çalıştıktan sonra yeniden emekli aylığı bağlanması için başvuranların aylıklarında önemli oranda artış oluyordu. Kimileri buna "Süper Formül", kimileri de "İkinci Emeklilik" dediler.

* SGK Başmüfettişi

SSK'dan emekli olduktan sonra kimi bir gün kimi bir ay normal işçi olarak çalışıp, yeniden emeklilik müracaatı yapıp emekli aylıklarını yüzde 43'e varan oranlarda arttırılmasını sağlayan bu konuyla ilgili olarak son 2 ayda yaşananları bu yazımda ayrıntılarıyla açıklamaya çalışacağım.

2-SSK'DA EMEKLİ AYLIĞININ HESAPLANMASI

Çalışanların emekli aylığının hesaplanması konusunda çok kapsamlı en son, 1999 yılında 4447 Sayılı Kanun'la değişiklik yapılmıştır. 08.09.1999 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 4447 sayılı Kanunla Sosyal Sigortalar Kurumunda emekli aylığı hesaplamasında köklü değişiklikler olmuş ve aylıkların hesaplanmasında 1978 yılından beri uygulanmakta olan katsayı esasına dayalı gösterge sistemi kaldırılarak, yerine TÜFE ve GH oranlarına göre sigortalıların güncelleştirilmiş prime esas yıllık kazançlarının esas alınması öngörülmüş ve aylık bağlama oranının belirlenmesine ilişkin hükümler de yeniden düzenlenmiştir.

2000 yılı başında yürürlüğe giren aylık bağlama sistemi sigortalılık süresinin başlangıcı 01.01.2000 tarihinden sonra olanlara uygulanacağından, bu tarihten önce de çalışmaları bulunanların aylıklarının hesabında, eski ve yeni aylık hesaplama sisteminin birleşiminden oluşan KARMA bir sistem getirilmiştir.

Bu değişiklik ile 31.12.1999 tarihine kadar geçerli olan katsayı ve gösterge sisteminden ile 01.01.2000 den itibaren kazançların güncellenmesi uygulamasına geçilmiştir.

31.12.1999 tarihine kadar geçerli olan sistem ile geriye doğru son 10 yılın (veya son beş yılın) kazançları bağlanacak emekli aylığında dikkate alınırken, 01.01.2000 den sonraki uygulama ile sadece son 10 veya 5 yılın ortalaması uygulamasından vazgeçilerek (2000 yılı ve sonrasında) tüm yılların kazançlarının ortalaması dikkate alınması uygulaması başlamıştır.

A-2000 yılı ve sonrasında emekli olanlar karma sisteme tabidir

4447 Sayılı Kanun'la getirilen sistem tam olarak sadece 01.01.2000 den sonra işe girenler için geçerli olacaktır ve 31.12.1999 tarihinden önce işe girmiş olanların 2000 yılı ve sonrasında emekli olması halinde aylıkları karma sistem ile belirlenecektir. Karma sistem aylık hesaplamasının nasıl olacağı da 506 sayılı Kanun'un geçici 82 inci maddesine belirtilmiştir. Bugünlerde emekli olanlar da 1999 yılı ve öncesinde işe giren kişiler olduğundan emekli aylıklarının hesaplanmasında 2000 yılı öncesi ve sonrası sistemin ikisi birden uygulanmaktadır.

B-2000 sonrası sistem nedir?

2000 yılı ve sonrası için uygulanan sisteme göre,

Çalışanın, her takvim yılına ait prime esas kazancı, kazancın ait olduğu takvim yılından itibaren emekli olduğu yıla kadar geçen takvim yılları için, her yılın Aralık ayına göre Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan en son temel yıllık kentsel yerler tüketici fiyatları indeksindeki artış oranı ve gayrisafi yurt içi hasıla sabit fiyatlarla gelişme hızı kadar arttırılmaktadır. Ortaya çıkan güncellenmiş yıllık kazançlar toplamı da 2000 sonrası toplam prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle ortalama günlük kazanç bulunmaktadır.

Bulunan ortalama günlük kazanç 506 sayılı Kanun'un 61 inci maddesine göre tüm prim ödeme gün sayısına göre bulunan aylık bağlama oranı ile çarpılarak aylık hesaplanmaktadır. Yani emekli aylığı hesaplanırken hem TÜFE hem de GH dikkate alınmaktadır.

3-EMEKLİ AYLIKLARININ ARTTIRILMASI

İster eski ister yeni emekli olsun emekli olanların aylıklarının nasıl arttırılacağı da 506 sayılı Kanun'un ek 38 inci maddesine göre, "**Bu Kanuna göre bağlanan gelir ve aylıklar ile geçici 76 ncı maddeye göre yapılan telafi edici ödemeler, her ay ödeme tarihlerinde bir önceki aya göre Devlet İstatistik Enstitüsü tarafın-**

dan açıklanan en son temel yıllık kentsel yerler tüketici fiyatları indeksi artış oranı kadar artırılarak belirlenir." denerek bağlanan emekli aylıklarının sadece aylık TÜFE'ler kadar arttırılmaktadır.

A-Birisi 1 adım diğeri 2 adım gidiyor

Görüldüğü üzere emekli aylıkları hesaplandıktan sonra her ay bir önceki ayın TÜFE'si yani enflasyon oranı kadar arttırılmaktadır ama bağlanacak emekli aylıkları hesaplanırken hem TÜFE hem de GH (gelişme hızı) dikkate alınmaktadır. Bu durumda emekli olanlar ile olacaklar arasında fark adım adım açılmaktadır.

B-Emekli aylıklarına gelişmeden pay verilmez mi?

Bir ülke büyüyorsa, geliyorsa kişi başına düşen milli gelir de artıyor demektir. Çalışanlar bu artışı ücretlerinin artışı ile görürlerken, sanayiciler ve tüccarlar kârlarının artışı ile bunu hissederler. Normal şartlarda emekli aylıklarından başka geliri olmayan bir emekli ülkenin büyümesinden, gelişmesinden ancak ve ancak emekli aylığına yapılacak artışlarla alabilir. Ülke büyüyorsa, geliyorsa bu büyüme ve gelişmeden payını alamaz ise bu kere büyüyen ülke küçük kalır.

C-Eşitler arasında fark oluşuyordu

Bilindiği üzere devlet memurlarının emekli aylığı tıpkı SSK'lıların 1999 yılından önceki sistemleri gibi derece ve kademeye göre belli edilir ve gös-

tergesi belirlenir. Göstergesi ile memur maaş katsayısı çarpımı ile aylıkları hesaplanır. Bu nedenle eşitler arasında emekli aylıklarında bir kuruş bile fark olmaz. Ancak, 2000 yılında SSK'da emekli aylığı sistemi değiştirildiğinden ve emekli aylıklarına GH payı verilmediği için SSK'da eşitler arasında fark her yıl artar. Mesela, bütün çalışma hayatı boyunca hep tavadan prim ödemiş birisi 2000 yılında emekli olmuşsa emekli aylığı her ay TÜFE kadar arttırılmış ve GH'den (Gelişme Hızından) pay verilmediğinden aynı şartlarla 2007 yılında emekli olandan yüzde 43 daha az emekli aylığı almaktadır.

4-EMEKLİLER NEDEN AYLIKLARINI KESTİRİYORLARDI?

İşte bu farklılık nedeniyle bir SSK emeklisi emekli olduğu yılın ve daha sonraki yılların Gelişme Hızlarını emekli aylığına ilave ettirebilmek ve kayıplarını telafi edebilmek için şu yöntemi izliyordu.

1-Emekli aylığını kestir

2-En az bir gün çalış

3-Yeniden emekli olunca aylığın artsın.

Emekli olduğu yıla göre de alması gereken Gelişme Hızları (GH) da aşağıdaki tablodaki gibidir.

Yıllar	TÜFE	GH
2002	29,7	7,8
2003	18,4	5,8
2004	9,32	8,9
2005	7,72	7,4
2006	9,65	6

İşte “Sihirli Formül” buydu. 27 Eylül 2007 günü AKŞAM gazetesinden bunu tüm ülke ile paylaştım.

Bu formülü de ben haber yapmadan önce 10 bin kişinin kullandığı yetkililer tarafından açıklandı. Ardından da açıklamalara göre 50 binden fazla kişi emekli aylığını kestirip işe girdi ve daha sonra yeniden emeklilik müracaatında bulundu.

5-“SİHİRLİ FORMÜL”E FREN

SSK emeklilerinin kendilerine verilmesi gerektiği halde verilmeyen GH'lerini alabilmelerinin önüne geçmek için harekete geçen yetkililer, TBMM'ye eski bir işçi sendika başkanı olan Agah Kafkas eliyle verdirdikleri kanun teklifi ile sona erdirdiler.

17 Ekim 2007 günü TBMM'de kabul edilen ve 23 Ekim 2007 günü Resmi Gazetede yayınlanan 5698 sayılı **Sosyal Sigortalar Kanunu, Esnaf Ve Sanatkarlar Ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu İle Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun** ile artık emeklilere gelişme hızından pay verilmeyecek.